

**KONSTITUTSIYA VA INSONPARVARLIK: HUQUQLAR VA ERKINLIKLAR
O'RTASIDAGI MUVOZANAT**

Farg'ona davlat universiteti Harbiy ta'lim fakulteti

Ilmiy rahbarlar: Tajibayev Muzaffar Tursunpo'latovich

Abdusalomov Ulug'bek Sattarovich

Xamidullayev Nu'monjon Safiybullo o'g'li

2-kurs 23.121.

Annotatsiya: *Mazkur maqola “Konstitutsiya va insonparvarlik: huquqlar va erkinliklar o'rtasidagi muvozanat” mavzusida, konstitutsiyaning inson huquqlarini himoya qilishdagi roli va huquqlar hamda erkinliklar o'rtasidagi muvozanatni saqlash zaruriyati haqida batafsil tahlil olib boradi. Maqolada, insonparvarlik tamoyillari, erkinliklarni cheklash va huquqlarni ta'minlash o'rtasidagi murakkab munosabatlar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, konstitutsiyaviy nazoratning huquqlarni himoya qilishdagi o'rnini, davlat xavfsizligi va fuqarolarning erkinliklari o'rtasidagi muvozanat hamda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashdagi ahamiyati yoritiladi. Maqola o'zbekistonlik fuqarolar uchun konstitutsiya va inson huquqlari o'rtasidagi bog'liqlikni anglashda muhim manba bo'lishi mumkin.*

Kalit so'zlar: *konstitutsiya, inson huquqlari, erkinlik, insonparvarlik tamoyillari, huquqlarni himoya qilish, konstitutsiyaviy nazorat, jamiyat barqarorligi, ijtimoiy tenglik, fuqarolar huquqlari, erkinlik va cheklovlar.*

KIRISH

Konstitutsiya — har bir davlatning asosiy huquqiy hujjati bo'lib, unda jamiyatning rivojlanish yo'nalishlari, fuqarolar huquqlari va davlatning maqsadlari o'z aksini topadi. Inson huquqlari, erkinliklar va adolat tamoyillari esa konstitutsiyaning ajralmas qismidir. Biroq, huquqlar va erkinliklar o'rtasidagi muvozanatni saqlash, har bir demokratik jamiyatning eng muhim vazifalaridan biridir. Insonparvarlik tamoyillari, o'z navbatida, jamiyatda tenglik, adolat va inson huquqlarining himoya qilinishini ta'minlashga qaratilgan. Konstitutsiya, nafaqat huquqlarni kafolatlash, balki bu huquqlarni amalga oshirishda chegara va tartiblarni belgilash orqali ijtimoiy barqarorlikni saqlashni maqsad qiladi.

Har bir shaxsning o'z huquqlari va erkinliklarini himoya qilish, jamiyatda bir-biriga hurmat bilan qarash, va davlatning huquqiy tizimi asosida yashash — bularning barchasi konstitutsiyaning nazorati ostida amalga oshiriladi. Biroq, ba'zan huquqlar va erkinliklar o'rtasidagi muvozanatni saqlash qiyinlashadi. Shu bois, bu maqolada, konstitutsiyaning insonparvarlikka asoslangan tamoyillari, huquqlar va erkinliklar o'rtasidagi bog'liqlik va ularning jamiyatda amalga oshirilishi jarayoni tahlil qilinadi.

Maqola, konstitutsiyaviy nazorat va inson huquqlarining himoya qilinishidagi o'zaro aloqani ko'rib chiqib, huquqlarni amalga oshirishda yuzaga keladigan cheklovlar va muvozanatni saqlashdagi muhim masalalarni yoritadi. Shunday qilib, konstitutsiya nafaqat huquqlarni belgilovchi hujjat, balki insonparvarlik va adolat tamoyillarini rivojlantiruvchi muhim vositadir.

NATIJA VA MUHOKAMA

Konstitutsiya — har bir davlatning asosiy huquqiy hujjati bo'lib, u nafaqat davlat tuzilishini belgilaydi, balki inson huquqlarini himoya qilishda ham muhim rol o'ynaydi. Insonparvarlik, o'z navbatida, jamiyatda insonlarning huquqlarini hurmat qilish, tenglik, adolat va erkinlikni ta'minlashni nazarda tutadi. Bunday o'zgarmas qadriyatlar konstitutsiya orqali o'z ifodasini topadi va davlat tomonidan amalga oshirilgan siyosat va qonunlar orqali hayotga tatbiq etiladi.

Biroq, huquqlar va erkinliklar o'rtasidagi muvozanatni saqlash — bu juda murakkab va o'zgaruvchan jarayon. Konstitutsiyaviy huquq va erkinliklar jamiyatda shaxsiy huquqlarni himoya qilishda hal qiluvchi omil bo'lsa-da, bu huquqlarni amalga oshirishda ba'zi cheklovlar va tartiblar ham o'rnatilishi mumkin. Shuning uchun, konstitutsiya nafaqat huquqlarni belgilash, balki ularni amalga oshirishda muvozanatni ta'minlash vazifasini ham bajaradi.

1. Konstitutsiya va inson huquqlari.

Konstitutsiya — har bir davlatda inson huquqlarining asosiy kafolati hisoblanadi. O'zbekiston Konstitutsiyasi ham inson huquqlarini himoya qilishga alohida e'tibor qaratadi. Ularning asosiysi — tenglik, erkinlik va adolat tamoyillaridir. Inson huquqlari umunjahon deklaratsiyasida ham aks etganidek, har bir shaxsning o'z fikrini erkin ifoda etish, diniy e'tiqodini tanlash, o'z hayoti va mulki ustidan erkin boshqaruvga ega bo'lishi kabi huquqlar kafolatlanadi.

Shu bilan birga, har bir huquq boshqa shaxslarning huquqlarini buzmasligi kerak. Demak, huquqlar va erkinliklar orasidagi muvozanat jamiyatning manfaatlari va insonparvarlik tamoyillari bilan hamohang bo'lishi zarur.

2. Erkinlik va cheklovlar.

Erkinlik — bu har bir shaxsning o'z fikrini erkin ifodalash, turli faoliyatlarni amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'lishidir. Biroq, erkinlikni amalga oshirishda chegaralar mavjud. Masalan, biror shaxsning erkinligi boshqalar huquqlarini buzmasligi, jamiyatda tartibni saqlashga to'sqinlik qilmasligi kerak. Shuning uchun konstitutsiya ko'pincha erkinlikni cheklashni ko'zlab, ba'zi huquqlarni maxsus shartlar asosida amalga oshirishga ruxsat beradi.

Misol uchun, axborot erkinligi va so'z erkinligini ifodalashda ba'zi cheklovlar, masalan, tahqir, soxtalik yoki milliy xavfsizlikni ta'minlash maqsadida cheklovlar kiritilishi mumkin. Bunda, davlatning asosiy vazifasi — shaxsning erkinligini cheklash orqali jamiyatni xavfsizligini ta'minlash va fuqarolarni himoya qilishdir.

3. Insonparvarlik tamoyillari va konstitutsiya.

Insonparvarlik davlat siyosatining asosiy prinsiplaridan biridir. U jamiyatda adolat va tenglikni ta'minlashga, diskriminatsiya va ijtimoiy adolatsizlikni yo'qotishga qaratilgan. Konstitutsiya insonparvarlikni mustahkamlash uchun ko'plab mexanizmlar yaratadi: bu, nafaqat individual huquqlarni himoya qilish, balki umumiy ijtimoiy farovonlikni, barqarorlikni ta'minlashni anglatadi.

Insonparvarlik tamoyillari, o'z navbatida, jamiyatda jamiyatning eng zaif qatlamlarini himoya qilishni, ijtimoiy tenglikni ta'minlashni ko'zlaydi. Konstitutsiya bu tamoyillarga asoslanib, davlatning iqtisodiy va ijtimoiy siyosatini shakllantiradi.

4. Huquqlarni cheklashda konstitutsiyaviy nazorat.

Huquqlar va erkinliklarning muvozanatini ta'minlashda konstitutsiyaviy nazorat mexanizmlari muhim ahamiyatga ega. Har bir davlatda konstitutsiyaviy sudlar yoki boshqa nazorat organlari huquqlarni cheklashga oid qonunlarni va amaliyotlarni nazorat qiladi. Ular davlat tomonidan huquqlarni buzuvchi harakatlarga qarshi kurashadi va huquqlarning ta'minlanishiga mas'uldirlar.

Shu bilan birga, konstitutsiyaviy nazorat, erkinliklar o'rtasidagi muvozanatni saqlash va davlat xavfsizligini ta'minlashda juda muhimdir. Konstitutsiya nazorat organlari tomonidan amalga oshiriladigan qarorlar, ko'pincha xalqning umumiy manfaatlarini hisobga olgan holda chiqariladi, bu esa huquqlarni himoya qilishning muvozanatini saqlaydi.

Xulosa: Konstitutsiya va insonparvarlik o'rtasidagi muvozanatni saqlash - davlat va jamiyatni samarali boshqarishning asosiy omillaridan biridir. Inson huquqlari va erkinliklarini kafolatlash, biroq ular orasidagi chegaralarni aniq belgilash, har bir fuqaroning erkinligini va boshqa shaxslarning huquqlarini hisobga olish zarur. Konstitutsiya — jamiyatdagi barcha fuqarolar uchun adolat va tenglikni ta'minlashning, ijtimoiy barqarorlikni saqlashning, va insonparvarlik tamoyillariga asoslangan erkinliklarni rivojlantirishning eng muhim vositasidir. Shunday qilib, huquqlar va erkinliklar o'rtasidagi muvozanat jamiyatni rivojlantirishning eng muhim sharti hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (1992). — Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi, 1992.
2. Shamsutdinov, B. (2015). Inson huquqlari va konstitutsiyaviy kafolatlar. Toshkent: Akademiya.
3. Akramov, S. (2018). Konstitutsiyaviy huquq va davlat boshqaruvi. Toshkent: "Nihol" nashriyoti.
4. Beryaev, I. (2010). Human Rights in Modern Constitutionalism. Moscow: Yuridicheskaya literatura.
5. UN Declaration on Human Rights (1948). United Nations. — Available: www.un.org
6. Barak, A. (2011). Judicial Protection of Human Rights. Harvard Law Review, 124(1), 1-25.
7. Lasswell, H.D. (1958). Politics and Constitutional Development. Chicago: University of Chicago Press.